

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова**

**«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан факультету
педагогіки і психології**

«_____» _____ 20__ року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни**

Основи психотерапії

освітнього рівня бакалавр

галузі знань 01 Освіта

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом _____

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Основи психотерапії», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова від «___» «_____» 20__ р., протокол № ___.

Розробники програми: доктор педагогічних наук, доцент Войтовська Оксана Миколаївна

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки, психології дошкільної освіти та дитячої творчості

« ___ » _____ року, протокол № ___ .

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Цвєткова Г. Г.
(прізвище, ініціали)

I. Опис дисципліни

Шифр дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань (шифр, назва) 01 Освіта	Кількість кредитів – 5 кредитів ЄCTS		Методи навчання лекції з використанням мультимедійних презентацій, семінарські, практичні заняття. 2) Телекомунікаційне навчання студента з викладачем; 3) Використання мультимедійних освітніх засобів в процесі самонавчання (друковані, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж). <i>Методи та форми дистанційного навчання</i> система Moodle https://moodle.npu.edu.ua/course/view.php?id=3525 інтернет- конференція Cool Meet. https://meet.google.com/wzn-yzre-kin
Спеціальність (код, назва) 012 Дошкільна освіта	Загальна кількість годин 150		
Освітній рівень Бакалавр	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
	30	6	
Статус дисципліни Вибіркова	Семінарські заняття:		
	12	6	
	Практичні заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 3	16		
	Лабораторна робота:		
	12		
Семестр 5 Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: - самостійна робота	-	-	
	Самостійна робота: 80 год.		
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання – українська	1/4	1/8	

Психотерапія – це досить специфічна галузь науки, яка знаходиться на межі медицини та психології. Її метою є активний, організований, комплексний вплив на особистість, зорієнтований на надання психологічної допомоги клієнту при різних психологічних проблемах, а також при психічних, нервових і психосоматичних захворюваннях. Сучасна психотерапія представлена багатьма школами, які мають свої переваги, обмеження, показання до застосування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: інструменти та засоби впливу на особистість при виникненні порушень когнітивної, емоційно-вольової, поведінкової, особистісної, міжособистісної сфер психіки людини.

Мета курсу «Основи психотерапії» – ознайомити студентів з теоретико-методологічними засадами психотерапії, основними напрямками психотерапії; сформувані базові уявлення про психотерапевтичний процес, методи, техніки психотерапії; розкрити особливості зарубіжного та вітчизняного досвіду у галузі психотерапії, а також роль і можливості психолога у проведенні психотерапевтичних процедур та заходів.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальний курс «Основи психотерапії» ґрунтується на знаннях і вміннях студентів, отриманих у ході вивчення таких дисциплін, як: історія психології, психологія особистості, вікова, загальна, педагогічна, соціальна психологія. Даний курс тісно пов'язаний з навчальними предметами «Психологічне консультування» та «Психокорекція».

Завдання вивчення студентами курсу визначаються вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра, а також специфікою майбутньої професійної діяльності і полягають у наступному:

- сформувані уявлення щодо психотерапії як науки та її ролі в сучасному суспільстві;
- сформувані у студентів систему основних понять дисципліни та уявлення про місце психотерапії в структурі практичної допомоги;
- сформувані уявлення щодо основних сучасних напрямках психотерапії;
- сформувані уявлення про особливості консультативного та психотерапевтичного процесу;
- ознайомити студентів з найбільш відомими психотерапевтичними методами та техніками;
- забезпечити засвоєння етичних норм, які є обов'язковими для діяльності психотерапевта;
- дати студентам загальне уявлення про галузі застосування психотерапії в клінічній практиці;
- сформувані цілісний погляд на світ, осмислення самого себе, своєї ролі і місця в навколишньому світі.

II. Основні результати навчання та компетентності, які їх формують

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p><i>Знати</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – загальні поняття, методи і категорії дисципліни «Основи психотерапії»; – специфіку особливості професійної діяльності психотерапевта; – особливості терапевтичного впливу у різних напрямках сучасної психотерапії. – класифікацію методів психотерапевтичного впливу; – професійні та етичні обов'язки психотерапевта; – показання та протипоказання до кожного з видів психотерапії; – методи та техніки психотерапевтичного впливу; <p><i>Вміти</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – аналізувати психотравмуючу ситуацію; – визначати проблематику клієнта та рекомендувати метод психотерапії у кожному конкретному випадку; – використовувати різні техніки для допомоги клієнту в усвідомленні та подоланні його психологічних проблем. 	<p><i>Загальнокультурні компетентності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. – Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. – Здатність приймати обґрунтовані рішення. – Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій. <p><i>Професійні компетентності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. – Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій; – Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову); – Здатність організовувати та проводити психологічне консультування. <p><i>Програмні результати навчання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх

		<p>розв'язання.</p> <ul style="list-style-type: none">– Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання;– Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
--	--	---

III. Тематичний план дисципліни

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин									
		денна форма					заочна форма				
		Аудиторні	Лекції	Практичні/ Семинарсь	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семинарсь	Лабораторні	СРС
Змістовий модуль I. Психотерапія як суспільне явище											
1.	Поняття та предмет психотерапії.	3	2	/1		5	4	2	2		8
2.	Історичний нарис розвитку психотерапії як науки	3	2	/1		5					8
3.	Методи психотерапії	4	2	/2		6	4	2	2		
Змістовий модуль II. Основні напрямки та концепції психотерапії											
4.	Основні теоретико-методичні напрями психотерапії	4	2	/2		5					8
5.	Основні положення та методи психоаналітичної терапії	4	2	2/		6					8
6.	Особливості та методи психодинамічної терапії	4	2	2/		5					10
7.	Загальний підхід до терапії в гештальт-психології	4	2	2/	2	6					10
8.	Загальна характеристика методів клієнт-центрованої терапії	4	2	2/	2	5					10
9.	Особливості та методи поведінкової терапії	4	2	2/	2	5					10
10.	Основні положення та методи когнітивної психотерапії	4	2	2/	2	5					10
11.	Особливості дитячої психотерапії	4	2	/2	2	6	4	2	2		10
12.	Системна сімейна психотерапія	4	2	2/	2	5					10
13.	Тілесно-орієнтована терапія	4	2	2/		5					10
14.	Нові підходи у психотерапії	4	2	/2		6					10
15.	Проблема ефективності терапії: критерії та методи оцінки	4	2	/2		5					8
	Усього годин	70	30	16/12	12	80	6	6	-	-	138

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	4.1. Назва розділів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	Змістовий модуль I. Психотерапія як суспільне явище		
1.1.	<p><i>1. Поняття та предмет психотерапії.</i> Сутність, об'єкт і предмет психотерапії. Цілісний підхід до хвороб. Медична та немедична психотерапія. Види терапевтичної допомоги. Категорії психотерапевтичної практики. Проблемна та особистісна спрямованість терапевтичної допомоги. Формування запиту клієнта. Етапи психотерапевтичного процесу. Базові принципи та завдання психотерапії. Етичні засади терапевтичної роботи Теоретичні основи психотерапії. Психологічні та психофізіологічні аспекти психотерапії.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]</p>	3	2
1.2.	<p><i>2. Історичний нарис розвитку психотерапії як науки.</i> Історія становлення психотерапії, її предмет і завдання Теоретичні основи психотерапії. Основні етапи становлення психотерапії в історії. Науковий статус сучасної психотерапії. Класифікація видів психотерапії. Варіанти класифікації систем, напрямків та методів психотерапії. Ф. Месмер, М. Кляйн, А.Фрейд, К. Юнг, Е. Еріксон, К. Роджерс та їх роль у розвитку психотерапії як науки. Основні напрями психотерапії в сучасному суспільстві.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]</p>	3	2
1.3.	<p><i>3. Методи психотерапії</i> Метод казкотерапії Метод музикотерапії Метод арттерапії Метод бібліотерапії Метод природотерапії Метод психодрами. Актуалізація внутрішньої проблематики у грі та лікувальний вплив ігрового процесу. Терапія творчим самовираженням, показання, успішність застосування методу.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,25,31]</p>	4	2
2.1	<p>Змістовий модуль II. Основні напрями та концепції психотерапії</p> <p><i>4. Основні теоретико-методичні напрями психотерапії</i> Теоретичні основи психоаналізу. Основні правила психодинамічної психотерапії. Основні стадії психоаналізу. Базисні техніки: метод вільних асоціацій, аналіз сновидінь, інтерпретація, аналіз опору, аналіз переносу. Різновиди психоаналізу у сучасній психотерапії.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]</p>	4	2

2.2	<p><i>5. Основні положення та методи психоаналітичної терапії</i> Теоретичні передумови розвитку психодинамічної психотерапії. Техніки психодинамічної психотерапії. Аналіз особистісної динаміки. Теорія об'єктних відносин. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]</p>	4	2
2.3	<p><i>6. Особливості та методи психодинамічної терапії</i> Психодинамічна концепція З.Фрейда. Положення та психотехніки. Психодинамічна теорія Юнга. Психотерапевтичний процес, структура особистості, періоди життєвого циклу за Юнгом. Основні положення адлеріанського вчення. Особливості психотерапевтичного процесу. Поняття гуманістичного психоаналізу Фрома. Концепція К. Хорні. Мета характерологічного аналізу. Психотерапія міжособистісних стосунків Г. Селлівана. Теорія трансактного аналізу Берна. Значення рольових стосунків. Мета психотерапевтичного процесу. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11, 53-55]</p>	4	2
2.4	<p><i>7. Загальний підхід до терапії в гештальт-психології</i> Теоретико-методологічні засади гештальттерапії. Поняття гештальту. Відкритий і закритий гештальт. Основні принципи гештальттерапії. Техніки. Групова робота. Базові цінності гештальттерапії. Поняття «цикл контакту». Зриви циклу контакту (опори в гештальті). Терапевтичні стосунки в гештальттерапії. Групова гештальттерапія. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,23,35,36]</p>	4	2
2.5	<p><i>8. Загальна характеристика методів клієнт-центрованої терапії</i> Феноменологічний підхід як основа клієнт-центрованої терапії. Стадії терапевтичного процесу: заблокованість внутрішньої комунікації, самовираження, саморозкриття, конгруентність, особистісні зміни. Базові психотехніки: установлення конгруентності, вербалізація, відображення емоцій. Групова психотерапія. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,32,40]</p>	4	2
2.6.	<p><i>9. Особливості та методи поведінкової терапії</i> Загальна характеристика поведінкового напрямку в психотерапії. Основні поняття поведінкової психотерапії. Теоретичні основи поведінкової терапії. Цілі, вимоги до клієнта та терапевта у поведінковій психотерапії. Особливості методів поведінкової психотерапії. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]</p>	4	2
2.7.	<p><i>10. Основні положення та методи когнітивної психотерапії</i> Теоретичні основи когнітивної терапії. Основні правила когнітивної психотерапії. Практика та прикладні аспекти когнітивної психотерапії. Раціонально-емотивна терапія А. Елліса. Когнітивна психотерапія А. Бека. Психологічна допомога</p>	4	2

	<p>при емоційних розладах. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,28,48,50]</p>		
2.8.	<p><i>11. Особливості дитячої психотерапії</i> Основні поняття і принципи дитячої психотерапії. Теорія об'єктних відносин М.Кляйн і її розвиток. Школа Его-психології А.Фрейд. Гештальт-терапія з дітьми. Символдрама: кататимно-імагінативна психотерапія дітей. Ігрова терапія. Пісочна терапія. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,24,25,31,53,58]</p>	4	2
2.9.	<p><i>12. Системна сімейна психотерапія</i> Сімейна терапія як теорія соціальної роботи. Напрями сімейної терапії (структурна сімейна терапія, стратегічний, когнітивно-біхевіористський, екзистенційний підхід). Теоретичні положення. Етапи процесу сімейної терапії. Техніки сімейної терапії. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,19,41,42,56,65]</p>	4	2
2.10	<p><i>13. Тілесно-орієнтована терапія</i> Загальна характеристика напрямку. Мета, межі, результат. Мова тіла у традиційній обстановці. Тілесний діалог у розширеній обстановці. Метод і техніки роботи. Ідеї В. Райха – джерело тілесно-орієнтованої терапії. Підхід А. Лоуена до вирішення психологічних конфліктів. Техніки біоенергетичного аналізу. М. Фельденкрайз. Ида Ролф - рольфінг, Герда Бойесен - біодінаміка, Франц Александер - психосоматична медицина, Мэрион Розен - розен-метод. Танатотерапія. Крикотерапія. Сміхотерапія. Музикотерапія. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,43,57]</p>	4	2
2.11	<p><i>14. Нові підходи у психотерапії</i> Постмодерністські ідеї в психотерапії Емпіричні підходи в сучасній психотерапії Нейролінгвістичне програмування. Критичний аналіз трансперсональної психотерапії С. Грофа. Холотропне дихання. Аверсивна терапія О. Довженко. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]</p>	4	2
2.12	<p><i>15. Проблема ефективності терапії: критерії та методи оцінки</i> Чинники, що визначають ефективність психотерапії. Очікування клієнта. Готовність клієнта до співпраці. Специфіка дії конкретних методів психотерапії. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> [1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,33]</p>	4	2

4.2. Плани семінарських та практичних занять

4.2.1. Семінарські заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття та предмет психотерапії. Історичний нарис розвитку психотерапії як науки	2
2.	Методи психотерапії	2
3.	Основні теоретико-методичні напрями психотерапії	2
4.	Особливості дитячої психотерапії	2
5.	Нові підходи у психотерапії	2
6.	Проблема ефективності терапії: критерії та методи оцінки	2
	Всього	12

4.2.2. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основні положення та методи психоаналітичної терапії	2
2.	Особливості та методи психодинамічної терапії	2
3.	Загальний підхід до терапії в гештальт-психології	2
4.	Загальна характеристика методів клієнт-центрованої терапії	2
5.	Особливості та методи поведінкової терапії	2
6.	Основні положення та методи когнітивної психотерапії	2
7.	Системна сімейна психотерапія	2
8.	Тілесно-орієнтована терапія	2
	Всього	16

4.2.3. Лабораторні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальний підхід до терапії в гештальт-психології	2
2.	Загальна характеристика методів клієнт-центрованої терапії	2
3.	Особливості та методи поведінкової терапії	2
4.	Основні положення та методи когнітивної психотерапії	2
5.	Особливості дитячої психотерапії	2
6.	Системна сімейна психотерапія	2
	Всього	12

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з\п	Зміст завдань для самостійної роботи	Кількість годин	Форма звітності	Рекомендовані інформаційні джерела
Змістовий модуль I. Психотерапія як суспільне явище				
1.	Поняття та предмет психотерапії.	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]
2	Історичний нарис розвитку психотерапії як науки	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]
3	Методи психотерапії	6	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11, 25,31]
Змістовий модуль III Основні напрямки та концепції психотерапії				
4	Основні теоретико-методичні напрями психотерапії	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]
5	Основні положення та методи психоаналітичної терапії	6	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]
6	Особливості та методи психодинамічної терапії	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11, 53-55]
7	Загальний підхід до терапії в гештальт-психології	6	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,23, 35.36]
8	Загальна характеристика методів клієнт-центрованої терапії	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,32, 40]
9	Особливості та методи поведінкової терапії	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]
10	Основні положення та методи когнітивної психотерапії	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,28, 48.50]
11	Особливості дитячої психотерапії	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,24, 25,31,53,58]
12	Системна сімейна психотерапія	6	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,19, 41,42,56,65]
13	Тілесно-орієнтована терапія	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,43, 57]
14	Нові підходи у психотерапії	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11]
15	Проблема ефективності терапії: критерії та методи оцінки	5	Реферативне повідомлення	[1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,33]
Всього				80 год

V. Контроль якості знань студентів.

5.1. Форми і методи поточного контролю

Форми поточного контролю: лекція (традиційна, проблемна, лекція-диспут) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (Power Point – Презентація), семінари, практичні та лабораторні заняття.

Дистанційне навчання здійснюється за допомогою комп'ютерних телекомунікацій, має наступні форми поточного контролю:

– Система Moodle - це платформа, на якій розміщені навчальні матеріали, реалізовується спілкування “студент-студент”, “студент-викладач”, контролюються знання студентів, але й здійснювати управління освітнім процесом.

– Cool Meet – проведення дистанційних конференцій, лекційних, семінарських та лабораторних занять, інших форм навчальних занять, проведених за допомогою засобів телекомунікацій і інших можливостей "Всесвітньої павутини".

У процесі оцінювання *поточних навчальних досягнень студентів* дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи навчання за допомогою взаємодії студентів з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача і студентів (самонавчання).* Для розвитку цих методів характерний мультимедійний підхід, коли за допомогою різноманітних засобів створюються освітні ресурси: друківані, аудіо-, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж.

➤ *Методи індивідуалізованого викладання і навчання, для яких характерні взаємини одного студента з одним викладачем чи одного студента з іншим студентом (навчання "один до одного").* Ці методи реалізуються в дистанційній освіті в основному за допомогою таких технологій, як телефон, звичайна та електронна пошти; методи, в основі яких лежить надання студентам навчального матеріалу викладачем чи експертом, при якому студенти не відіграють активної ролі у комунікації (навчання "один до багатьох").

➤ *Методи, для яких характерна активна взаємодія між всіма учасниками освітнього процесу (навчання "багато до багатьох").*

У процесі оцінювання *поточних навчальних досягнень студентів* застосовуються такі методи:

➤ *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, колоквіуми.

➤ *Методи письмового контролю:* тести, есе, творчі завдання.

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

5.1.1. Орієнтовні теми доповідей:

1. Сутність, об'єкт і предмет психотерапії.
2. Основні методи психотерапії.
3. Загальні принципи та підходи до психотерапевтичної практики.
4. Основні моделі психотерапевтичної допомоги.
5. Мета, завдання і принципи діяльності психотерапевта.
6. Дитяча психотерапія.
7. Особистість психотерапевта. Вимоги до психотерапевта.
8. Категорія клієнтів, що отримують психотерапевтичну допомогу
9. Феномени психотерапевтичного процесу.
10. Методологічні основи психотерапевтичного впливу.
11. Універсальні психотерапевтичні процедури.
12. Індивідуальна довгострокова психотерапія.
13. Терапевтичні техніки: вільні асоціації, прояснення, відображення, інтерпретація, конфронтація та ін.

14. Проблеми, що виникають у психотерапевтів під час терапії.
15. Короткострокова прицільна психотерапія та її стадії і проблеми.
16. Підтримуюча психотерапія: її компоненти, цілі та показання до застосування.
17. Загальні засади психотерапії.
18. Психотерапія як галузь психологічних знань і специфічна практика.
19. Історія виникнення та розвитку психотерапії.
20. Релігійні витоки психотерапії.
21. Історія розвитку вітчизняної психотерапії. Формування наукової психотерапії.
22. Виникнення і розвиток психотерапії як галузі психологічної науки.
23. «Характеристика напрямків психотерапії»
24. Психодинамічний напрям психотерапії.
25. Аналітична психотерапія К.Юнга.
26. Тілесноорієнтована психотерапія.
27. Індивідуальна психотерапія А.Адлера
28. Психотерапевтична концепція К. Хорні.
29. Психотерапевтичний процес у руслі транзактного аналізу Е.Берна.
30. Поведінковий напрям у психотерапії.
31. Когнітивні напрями психотерапії.
32. Екзистенціальна психотерапія.
33. Гуманістична психотерапія.
34. Психотерапевтичні погляди А.Маслоу.
35. Сутність логотерапії В.Франкла.
36. Гештальттерапія.
37. Психотехніки когнітивної психотерапії А Бека.
38. Застосування АВС -терапії А. Елліса.
39. Терапія реальністю У. Глассера.
40. Психодрама, як метод групової психокорекції.
41. Критичний аналіз транс персональної психотерапії С. Грофа. Холоotropне дихання.
42. Аверсивна терапія О. Довженко.

Творчі завдання. Розробка тестів. (Розробити 30 питань, чотири варіанти відповіді).

2. Творче есе на тему «Гармонійний розвиток Я-концепції особистості».

5.2.2. Приклади тестових завдань поточного контролю

1. При психологічному підході до визначення психотерапії увага акцентується на:

- а) об'єкті впливу,
- б) предметі впливу,
- в) засобах впливу.

2. Дайте визначення психотерапії (медичний аспект).

3. За характером впливу психотерапія систематизується, як:

- а) пряма, непряма,
- б) індивідуальна, колективна, групова,
- в) гетерогенна, аутогенна,
- г) седативна, активуюча, амнезуюча.

4. Встановіть відповідність між психотерапевтичними напрямками та методами психотерапії:

а) динамічний напрям	а) навчіння
б) гуманістичний напрям	б) психоаналітичний метод
в) поведінковий напрям	в) створення цілісного образу "Я"

5. Психоаналіз за З.Фрейдом – це:

- а) метод психологічного дослідження,
- б) метод психотерапії,
- в) світогляд,
- г) усе перераховане.

6. В основу гештальт-терапії покладено:

- а) психоаналіз,
- б) біхевіоризм,
- в) екзистенціалізм,
- г) усе перераховане.

7. Основою раціональної психотерапії є:

- а) роз'яснення, б) навчання,
- в) логічна аргументація, г) корекція особистості, д) деонтологія.

8. Основною у психотерапевтичній концепції К.Роджерса:

- а) психоаналіз,
- б) гештальт-терапія,
- в) терапія, центрована на клієнті,
- г) індивідуальна психотерапія.

9. Вкажіть основні техніки когнітивної терапії А. Бека.

10. Когнітивний дисонанс – це:

- а) метод когнітивної психотерапії,
- б) поняття когнітивної психології,
- в) соціально-психологічна теорія.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену. Він має на меті перевірку системності засвоєння програмного матеріалу, цілісності бачення навчального курсу, рівня осмислення знань та набуття умінь, їх комплексного застосування у практичній діяльності, діагностування ефективності самостійної навчальної роботи студентів.

➤ Форми підсумкового контролю дистанційного навчання: Екзамен (інтернет-трансляції).

Форми підсумкового контролю: Екзамен (письмовий) – есе.

Згідно шкали ЄКТС студент під час екзамену може отримати від 0 до 40 балів.

У процесі оцінювання підсумкових навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Питання до екзамену:

1. Предмет, завдання психотерапії як прикладного напрямку в психології.
2. Охарактеризувати психодинамічний напрям психотерапії (класичний психоаналіз З.Фрейда).
3. Розкрити теорію об'єктних відносин.
4. Зміст та специфіка роботи психолога в психотерапії. Специфічні і неспецифічні засоби психодинамічної терапії.
5. Теоретичні основи гештальт-психотерапії.
6. Розкрити методика «Контроль стимулу» у поведінковій психотерапії.
7. Сутність, об'єкт і предмет психотерапії
8. Охарактеризувати п'ять механізмів порушення процесу саморегуляції у гештальттеорії (інтродекція; проєкція; ретрофлексія; дефлексія; конфлуенція).
9. Розкрити поняття групової психотерапії: групова згуртованість, групова напруга.
10. Охарактеризувати медичний напрям в сучасному психотерапевтичному процесі.
11. Розкрити позицію першої, другої, молодшої дитини за Альфредом Адлером.
12. Основні правила гештальт-психотерапії.
13. Охарактеризувати немедичний напрям в сучасному психотерапевтичному процесі.
14. Методики метафоричного спілкування з дітьми за Альфредом Адлером.
15. Розкрити особливості роботи гештальт-терапевта.
16. Зв'язок психотерапії з іншими науками.
17. Охарактеризувати аналітичний напрям психотерапії (К. Юнг).
18. Розкрити позицію психолога у гештальттерапії.
19. Характеристика релігійних форм психотерапії
20. Біоенергетичний аналіз (А.Лоуен).
21. Розкрити основну мету гештальткорекції.
22. Дати характеристику понятійного апарату психотерапії.
23. Пояснити психологічні травми дитини, спричинені поганими дитячо-батьківськими стосункам (з погляду біоенергетичного аналізу).
24. Розкрити вимоги до клієнта у гештальттерапії.
25. Мета, завдання і принципи діяльності психотерапевта.
26. Розкрити техніку біоенергетичного аналізу за А.Лоуен.
27. Охарактеризувати базисні техніки у гештальттерапії: аналіз життєвого сценарію по продуктам діяльності.
28. Розкрити базові принципи психотерапії.
29. Охарактеризувати напрям психотерапії – «Психосинтез».
30. Розкрити феноменологічний підхід як основу клієнт-центрованої терапії.
31. Розкрити специфіку роботи психотерапевта.
32. Структура особистості, або «карта внутрішнього світу», за Р. Ассаджіолі.

33. Розкрити три взаємозв'язані позиції у клієнт-центрованої терапії («тріада Роджерса»): безумовне позитивне відношення, емпатія, конгруентність.
34. Роль З. Фрейда у становленні і розвитку психотерапії як науки.
35. Охарактеризувати напрям психотерапії – «Гештальт-терапія» (Ф.Перлз).
36. Розкрити стадії терапевтичного процесу (за Роджерсом): заблокованість внутрішньої комунікації, самовираження, саморозкриття, конгруентність, особистісні зміни.
37. Внесок Франца Месмера, Й. Бреєра в розвиток психотерапії як науки.
38. Охарактеризувати напрям психотерапії – «Психодрама» (Я.Морено).
39. Розкрити базові психотехніки клієнт-центрованої терапії: установлення конгруентності, вербалізація, відображення емоцій.
40. Засновник аналітичної психології Карл Густав Юнг і його роль у розвитку психотерапії як науки.
41. Охарактеризувати чотири категорії ролей, які виділив Я.Морено.
42. Дати визначення поняття групова психотерапія, розкрити її мету і завдання групи.
43. Внесок Мелані Кляйн у розвиток дитячої психотерапії.
44. Терапевтичні чинники психодрами (за П.Келлерманом).
45. Розкрити поняття групової психотерапії: групові норми, структура групи, групові ролі, проблема лідерства.
46. Психоаналітик Дональд Віннікот, його погляди і внесок у розвиток дитячої психотерапії.
47. Охарактеризувати напрям психотерапії – «Екзистенційна психотерапія».
48. Розкрити у груповій психотерапії поняття: актуалізація колишнього емоційного досвіду, головні види вербальної комунікації в групі.
49. Карл Роджерс, Вірджинія Ейкслін та їх внесок у розвиток недирективної ігрової терапії.
50. Гуманістичний напрям в психотерапії (клієнт-центрована терапія К.Роджерса).
51. Розкрити процес групової психотерапії (її фази, підфази).
52. Внесок Е. Еріксона у психотерапію як науку.
53. Структура особистості за К. Роджерсом.
54. Розкрити теоретичні основи поведінкової терапії.
55. Значення праць Якоба Морено, Девіда Леві у розвитку психотерапії як науки.
56. Охарактеризувати напрям психотерапії – «Когнітивна психотерапія» (А.Бек).
57. Цілі, вимоги до клієнта та терапевта у поведінковій психотерапії.
58. Розвиток психотерапії як науки на Україні і в Росії у 30-40-ві р. 20 ст.
59. Основні риси когнітивної терапії.
60. Розкрити особливості методика «негативної дії» у поведінковій психотерапії.
61. Науковий статус сучасної психотерапії.
62. Теоретичні основи психоаналізу (Зігмунд Фрейд).
63. Розкрити методики формування поведінки у поведінковій психотерапії.
64. Охарактеризувати ігротерапію як виду психотерапії.
65. Розкрити основні правила психодинамічної психотерапії.
66. Розкрити методики, засновані на принципах позитивного і негативного підкріплення у поведінковій психотерапії.
67. Охарактеризувати тілесно-орієнтований напрям психотерапії.
68. Розкрити основні стадії психоаналізу.
69. Теоретичні основи когнітивної терапії (Джордж Келлі, Піаже, Бек, Альберт Елліс).
70. Охарактеризувати когнітивну психотерапію як один з напрямів сучасного когнітивно-біхевіорального підходу в психотерапії
71. Розкрити базисні техніки: метод вільних асоціацій, аналіз сновидінь, інтерпретація, аналіз опору, аналіз переносу.
72. Основні правила когнітивної психотерапії.
73. Охарактеризувати екзистенціальну психотерапію як напрямок психології.

74. Розкрити різновиди психоаналізу у сучасній психотерапії.
75. Метод «Фіксованої ролі» у когнітивній психотерапії.
76. Охарактеризувати гештальт-терапію як напрям психотерапії.
77. Теоретичні передумови розвитку психодинамічної психотерапії.
78. Розкрити техніки у когнітивній психотерапії.
79. Класифікація видів психотерапії.
80. Дати визначення поняття «Психодинамічна психотерапія».
81. Чинники, що визначають ефективність психотерапії.
82. Охарактеризувати когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії.
83. Розкрити техніки психодинамічної психотерапії.
84. Очікування клієнта у психотерапії.
85. Охарактеризувати психодинамічний напрям психотерапії.
86. Охарактеризувати особистий підхід в психотерапії.
87. Готовність клієнта до співпраці у психотерапії.
88. Охарактеризувати гуманістичний напрям психотерапії.
89. Розкрити погляди теоретиків неофрейдизму, (Карен Хорні, Еріх Фромм, Гарі Саллівен).
90. Специфіка дії конкретних методів психотерапії.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Високий рівень характеризується міцними, систематизованими, науковими та структурованими знаннями з дисципліни «Основи психотерапії». На цьому рівні студенти достатньо ознайомлені з досягненнями практики та проявляють стійкий інтерес до необхідності використання знань з дисципліни «Основи психотерапії» у майбутній професійній діяльності. Уміння і навички з дисципліни «Основи психотерапії» яскраво виражені. Студенти усвідомлюють необхідність самостійного накопичення нових знань з дисципліни «Основи психотерапії». На цьому рівні студенти проявляють високий рівень творчої взаємодії, готовність до самоосвіти. Високий рівень особистої активності, готовність думати в нестандартних ситуаціях.

Середній рівень характеризується системно-фрагментарними знаннями з дисципліни «Основи психотерапії». Для студентів на цьому рівні характерна здатність виробляти судження і висновки по аналогії, ініціатива недостатньо виражена. Уміння і навички з дисципліни «Психологія дітей молодшого шкільного віку з основами психодіагностики» частково виражені, вимагають подальшого вдосконалення, застосовуються на репродуктивному рівні і в стандартних ситуаціях. Самостійність у студентів не розвинена в достатній мірі.

Низький рівень характеризується фрагментарними, знаннями з дисципліни «Основи психотерапії». Для студентів на цьому рівні характерна недостатня усвідомленість набутих знань, низький рівень їх актуалізації. Мимовільне володіння розумовими операціями, відсутність визначеності, послідовності. Уміння та навички з цієї дисципліни несформовані та перебувають на низькому рівні. Студенти потребують зовнішніх спонукань, у них відсутня самостійність, на практиці знання і уміння застосовують не правильно. Творча самореалізація відсутня, потреба в досягненні успіху найчастіше не виникає.

**Шкала оцінювання результатів ПОТОЧНИХ (СЕМЕСТРОВИХ)
видів навчальної діяльності: національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для оцінювання результатів поточних (семестрових) видів навчальної діяльності
54-60	A	відмінно
48-53	B	добре
42-47	C	
39-41	D	
36-38	E	задовільно
21-35	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання окремих видів навчальної діяльності
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Шкала оцінювання результатів ЕКЗАМЕНУ:
національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
36-40	A	відмінно
32-35	B	добре
28-31	C	
26-27	D	
24-25	E	задовільно
14-23	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-13	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
65-69	D	
60-64	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI. Навчально-методична карта дисципліни

Всього 150 год., лекції – 30 год., семінарські – 12 год., практичні – 16 год., лабораторні – 12 год самостійна робота – 80 год., форма контролю – екзамен.

Модулі	Змістовий модуль I. <i>Теоретичні основи психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку</i>		Змістовий модуль II. <i>Психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку у діяльності та спілкуванні</i>												
Теми лекцій	Поняття та предмет психотерапії.	Історичний нарис розвитку психотерапії як науки	Методи психотерапії	Основні теоретико-методичні напрями психотерапії	Основні положення та методи психоаналітичної терапії	Особливості та методи психодинамічної терапії	Загальний підхід до терапії в гештальт-психології	Загальна характеристика методів клієнт-центрованої терапії	Особливості та методи поведінкової терапії	Основні положення та методи когнітивної психотерапії	Системна сімейна психотерапія	Особливості дитячої психотерапії	Тілесно-орієнтована терапія	Нові підходи у психотерапії	Проблема ефективності терапії: критерії та методи оцінки
Теми семінарських, практичних та лабораторних занять	Поняття та предмет психотерапії.	Історичний нарис розвитку психотерапії як науки	Методи психотерапії	Основні теоретико-методичні напрями психотерапії	Основні положення та методи психоаналітичної терапії	Особливості та методи психодинамічної терапії	Загальний підхід до терапії в гештальт-психології	Загальна характеристика методів клієнт-центрованої терапії	Особливості та методи поведінкової терапії	Основні положення та методи когнітивної психотерапії	Системна сімейна психотерапія	Особливості дитячої психотерапії	Тілесно-орієнтована терапія	Нові підходи у психотерапії	Проблема ефективності терапії: критерії та методи оцінки

Самостійна робота	Змістовий модуль I. Психотерапія як суспільне явище 1. Поняття та предмет психотерапії. 2. Історичний нарис розвитку психотерапії як науки 3. Методи психотерапії		Змістовий модуль II. Основні напрямки та концепції психотерапії 1. Основні теоретико-методичні напрями психотерапії Основні положення та методи психоаналітичної терапії Особливості та методи психодинамічної терапії Загальний підхід до терапії в гештальт-психології Загальна характеристика методів клієнт-центрованої терапії Особливості та методи поведінкової терапії Основні положення та методи когнітивної психотерапії Особливості дитячої психотерапії Системна сімейна психотерапія Тілесно-орієнтована терапія
Види контролю	Письмові роботи. Перевірка конспекту. Модульна контрольна робота.	Письмові роботи. Перевірка конспекту. Модульна контрольна робота.	Письмові роботи. Перевірка конспекту. Модульна контрольна робота.
ЕКЗАМЕН			

VII. Рекомендована література

Основна література

1. Александров А. А. Психотерапия: Учебное пособие. – СПб. : Питер, 2004. – 480 с.
2. Бурлачук Л.Ф., Кочарян А.С, Жидко М.Е. Психотерапия: Учебник для вузов. – изд. 3-е, исправ. и доп. – СПб. : Питер, 2012. – 496 с.
3. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика: Учеб. пособие для студ. старших курсов психологич. фак. и отд-ний ун-тов. – М.: Изд-во "Ин-та психотерапии", 2000. – 368с.
4. Вайнер И. Основы психотерапии. – СПб. : Питер, 2002. – 288 с.
5. Калина Н.Ф. Основы психотерапии. – М. : Реал-бук; К.: Ваклер, 1997. – 272 с.
6. Кондрашенко В.Т., Донской Д.И. Игумнов С.А. Общая психотерапия. изд. 4-е, перераб. и доп. – Минск. : Выш. школа, 1999. – 524 с.
7. Справочник практического психолога: Психотерапия / сост. С.Л. Соловьева. – М. : АСТ; СПб.: Сова, 2007. – 575 с.
8. Соколова Е.Т. Психотерапия: теория и практика: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – изд. 4-е, исправ. и доп. – М.: Академия, 2010. – 368с.
9. Психотерапия: учебник для вузов / Под ред. Б.Д. Карвасарского. – изд. 4-е, исправ. и доп. – СПб.: Питер, 2012. – 672 с.
10. Федій О. Естетотерапія. Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 256 с.
11. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В.В. Психология и психотерапия семьи. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2012. – 672 с.

Додаткова

12. Абабков А. А. Проблема эффективности в психотерапии. – СПб. : Изд- во СПб. ун-та, 1998. – 76 с.
13. Абрамова Г. С. Практикум по психологическому консультированию. – Екатеринбург : Деловая книга, М. : Изд. центр "ACADEMIA" 1995. – 128 с.
14. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии: Лекции по введению в психотерапию для врачей, психологов и учителей. – М.: Изд-во Института Психотерапии., 2002. – 214с.
15. Александров А.А. Интегративная психотерапия. – СПб. : Питер, 2009. – 672 с.
16. Аппигнанези Р. Психоанализ в иллюстрациях / Р.Аппигнанези, О.Зарате.- М.: Психоаналетичная ассоциация, 1996. – 176с. – (Сер. "Психология в иллюстрациях").
17. Ассаджоли Р. Психосинтез: теория и практика: От душевного кризиса к

высшему "Я". – М.: REPL-book, 1994. – 314с.

18. Базисное руководство по психотерапии / Под ред. А. Хайглиз-Эвертс. – СПб.: Речь, 2002. – 784 с.

19. Браун Д. Теория и практика семейной психотерапии/ Д.Браун, Д.Кристенсен; Пер с англ.Мухиной Н.А.- 3-е изд. международное.- СПб. : Питер, 2001. – 352 с. – (Золотой фонд психотерапии.).

20. Бьюдженталь Дж. Искусство психотерапевта. – СПб. : Питер, 2001. – 304 с.

21. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга: Психотехники: Учеб. пособие. – М. : Изд-во "Ось-89", 2000. – 224с.

22. Введение в психотерапию / Под ред. С. Блох. – Амстердам, К., 1997. – 280 с.

23. Гингер С. Что такое гештальт ? – СПб., 1996. – 41 с.

24. Игумнов С.А. Психотерапия детей и подростков. – Ростов-на-Дону : Феникс, Минск : МЕТ, 2005. – 228 с. (Серия «Психологический практикум»).

25. Игровая терапия как способ решения проблем ребенка.: Навчально-метод. пос./ Пер.Мошинской Л.Р.- Москва-Воронеж : НПО "МОДЭК", 2001. – 320с. – (Серия "Библиотека психолога").

26. З. Фрейд, психоанализ и русская мысль / Ред.-сост. В. М. Лейбин. – М. : Республика, 1994. – 384 с.

27. Калина Н. Ф. Основы психоанализа. – М. : Рефл-бук; К. : Ваклер, 2001. 352 с.

28. Когнитивная психотерапия расстройств личности / Под ред. А. Бека, А. Фримена. – СПб. : Питер, 2002. – 554 с. (Серия “Практикум по психотерапии”).

29. "Конечный и бесконечный анализ" З. Фрейда / Под ред. Дж. Сан-длер. - М. : МГМ-INTERNA, 1998. – 244 с.

30. Купер П. Современный психоанализ. - СПб. : Б.С.К., 1997. – 348 с.

31. Лэндрет Г.Л. Игровая терапия: искусство отношений. – М: Ин-т практич. психологии, 1998. –368с.

32. Ляйбинг Э., Рюгер У. Клиент-центрированная разговорная психотерапия // Базисное руководство по психотерапии. – СПб. : Речь, 2002. – С. 417-447.

33. Мак-Вильямс Н. Психоаналитическая диагностика. – М. : Класс, 1998. 480 с.

34. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики. – СПб. : Евразия, 1999. – 432 с.

35. Перлз Ф. Гештальт-подход и свидетель терапии. – М.: Прагма. 1996. 236 с.

36. Польстер И., Польстер М. Интегрированная гештальт-терапия. – М. : Кларе, 1997. – 272 с.

37. Психоаналитические термины и понятия: Словарь / Под ред. Э. Мур, Б. Д. Файн. – М. : Класс, 2004. – 204 с.

38. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б.Д. Карвасарского. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 752 с.
39. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М. : Прогресс, 1994. – 478 с.
40. Роджерс К. Клиент-центрированная терапия. – М. : Рефл-бук; К. : Ваклер, 1997. – 320 с.
41. Роджерс К. Психология супружеских отношений. Возможные альтернативы – М.: изд-во ЭКСМО – Пресс, 2002 – 288с.
42. Рудестам К. Групповая психотерапия (психокоррекционные группы: теория и практика). – М., 1990. – 368 с.
43. Руководство по телесно-ориентированной психотерапии. – СПб. : Речь, 2000. – 256 с.
44. Самуэлз Э. Юнг и постъюнгианцы. – М. : ЧеРо, 1997. – 416 с.
45. Сандомирский М. Психосоматика и телесная психотерапия: Практическое руководство. – М. : Класс, 2005. – 592 с.
46. Слободяник А.П. Психотерапия, внушение, гипноз / Изд. 3-е, исправ. и доп. – К. : Здоров'я, 1978. – 480с.
47. Современный психоанализ / Под ред. Н. Ф. Калины. – М.; К. : РЕФЛ-бук, Ваклер, 2003. – 216 с.
48. Солсо Р. Л. Когнитивная психология. – М., 1996. – 600 с.
49. Терапевтические отношения в психоанализе / Под ред. И. Ю. Романова. М. : Когито-центр, 2002. – 236 с.
50. Федоров А.П. Когнитивно- поведенческая психотерапия. – СПб. : Сова, 2002. – 334 с.
51. Франкл В. Воля к смыслу. – М.: Эксмо-Пресс, 2000. – 368 с.
52. Франкл В. Психотерапия на практике. – СПб. : Речь, 2001. – 256 с.
53. Фрейд А. Фрейд З. Детская сексуальность и психоанализ детских неврозов. СПб. : В.-Е. Института психоанализа, 1997. – 387 с.
54. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. – М. : Наука, 1991. – 546 с.
55. Фрейд З. Основные психологические теории в психоанализе. – СПб. : Алетейя, 1998. – 251 с.
56. Фримен Д. Техники семейной психотерапии – СПб. : Питер, 2001 – 318 с.
57. Чеснов Я. В. Телесность человека: философско-антропологическое понимание. – М. : ИФ РАН, 2007. – 213 с.
58. Шестопап І. А. Казкотерапія як ефективний метод роботи психотерапевта з дітьми / І.А. Шестопап // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 2020. № 10. – С. 143-147.
59. Шострем Э. Терапевтическая психология. – М. : ЭКСМО. 2002. – 364 с.
60. Эволюция психотерапии: в 4-х т. / Под ред. Дж. Зейг. – М.: Класс,

1998. – 416 с.

61. Экзистенциальная психология / Под ред. Р. Мэй и др. – М. : Апрель-пресс, 2001. – 624 с.

62. Юнг К. Г. Психология бессознательного. – М. : Канон, 1994. – 320 с.

63. Юнг К. Г. Структура психики и процесс индивидуации. – М. : Наука, 1991. – 269 с.

64. Ялом И. Дар психотерапии. – М. : Эксмо, 2005. – 352 с.

65. Ялом И. Теория и практика групповой психотерапии. – СПб. : Питер, 2000. – 640 с.

66. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції: навч. посібник / Т. С. Яценко. – К. : Либідь, 1996. – 264 с.

Інформаційні ресурси

Інтернет ресурси:

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
2. <http://hklib.npu.edu.ua/> - Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
3. <http://www.koob.ru/> - електронна бібліотека «Куб».
4. <http://pro.fpko.ru/post-name/286/> - федерація психологів-консультантів онлайн.
5. <http://upsihologa.com.ua/> - портал професійних психологів України «У психолога».